

Den Haag, 7 januari 2026

A4 Vormverzuimen

Om te zorgen dat de rechter en het Openbaar Ministerie meer (grote) strafzaken (sneller) kunnen afdoen, moet voorzien worden in een wettelijke regeling waardoor bepaalde vormverzuimen buiten het strafproces kunnen worden gecompenseerd.

Advocaten mogen in een strafproces onderzoekswensen indienen bij de rechter. De inwilliging van verzoeken die zien op onderzoek naar de rechtmatigheid van het voorbereidende onderzoek kost veel capaciteit van de rechter en officier van justitie. Dit vertraagt strafprocessen en vergroot de druk op de strafrechtketen. De meeste veronderstelde vormverzuimen hebben geen gevolgen voor het vervolgingsrecht van het Openbaar Ministerie (OM) of voor de vraag of de verdachte het tenlastegelegde heeft gedaan, maar leiden in de rechtspraktijk tot een vaststelling van het vormverzuim, tot strafvermindering en (in de toekomst) schadevergoeding.

Het onderzoek in de strafzaak tegen advocaat Weski kan dit illustreren. Daarin publiceerde de Inspectie Justitie en Veiligheid daags voor de regiezitting een brief waarin werd gesteld dat (formeel) toezicht had ontbroken bij de detentie van de verdachte (voormalig advocaat Weski) op de afgeschermd locatie. De verdediging verzocht de rechtbank een nader onderzoek naar deze detentieomstandigheden en verschillende getuigen te horen. De rechtbank vond het wenselijk om nader geïnformeerd te worden over de feitelijke detentieomstandigheden van de verdachte. Met het oog hierop werden schriftelijke vragen aan de directeur van de detentielocatie gesteld en werd hij tevens gehoord tijdens de zitting in september 2025. Dit terwijl de gestelde onrechtmatige detentieomstandigheden niet zouden kunnen leiden tot niet-ontvankelijkheid van het OM of tot bewijsuitsluiting.

Op basis van het huidige straf(proces)recht kan binnen het strafproces alleen een consequentie worden verbonden aan een vormverzuim als de strafrechter zich daarover een oordeel heeft gevormd. Daarom ligt de toewijzing van wensen om mogelijke vormverzuimen te onderzoeken voor de hand. In zoverre is de beslissing van de strafrechter in de zaak Weski dan ook een juiste. Voor een groot gedeelte is de huidige stand van het recht ook terecht. Waar vormverzuimen raken aan het recht op een eerlijk proces, aan het vervolgingsrecht, aan het bewijs van het tenlastegelegde feit en aan de strafbaarheid van de verdachte moeten dergelijke vormverzuimen door een strafrechter blijven worden vastgesteld en gecompenseerd. Voor vormverzuimen die echter 'slechts' tot strafvermindering of schadevergoeding kunnen leiden, is dit anders. Een oordeel over dat tweede type vormverzuimen is binnen het strafproces niet per se nodig, omdat de gemaakte fouten ook buiten het strafproces kunnen worden gecompenseerd (door een straffkorting of schadevergoeding achteraf). Thans kan dit reeds via de reguliere civielrechtelijke procedure. In het kader van besparing van dure strafprocescapaciteit en van de noodzaak strafprocedures te versnellen is het idealer om een aparte voorziening te creëren. Dan zou de noodzaak om binnen het strafproces onderzoek te doen naar die vormverzuimen kunnen vervallen. Als het gestelde onrechtmatige handelen niet kan leiden tot het verlies van het vervolgingsrecht of bewijsuitsluiting, zou de strafrechter het tweede type onderzoekswensen over vormverzuimen kunnen afwijzen. Dat zou ervoor zorgen dat grote strafzaken sneller kunnen worden behandeld, en dat er daardoor ook meer (grote) strafzaken kunnen worden afgedaan. Bovendien zou daarmee sneller recht kunnen worden gedaan aan de belangen van slachtoffers.

Voorstel

1. In het huidige en gemoderniseerde Wetboek van Strafvordering wordt een bepaling opgenomen die de rechter de mogelijkheid geeft om af te zien van de behandeling en beoordeling van gesteld onrechtmatig handelen van de politie of het OM als het gestelde onrechtmatige handelen niet kan leiden tot het verlies van het vervolgingsrecht of bewijsuitsluiting.
2. In aanvulling daarop wordt in de wet een grondslag opgenomen voor een algemene maatregel van bestuur. In die algemene maatregel van bestuur kan vervolgens worden uitgewerkt welk mogelijk onrechtmatig handelen niet in aanmerking komt voor compensatie binnen het strafproces. Gedacht kan worden aan onrechtmatigheden waarmee inbreuken wordt gemaakt op het recht op privacy en gegevensbescherming

Den Haag, 7 januari 2026

(artikel 8 EVRM) of over detentieomstandigheden. Concreet is te denken aan klachten dat gegevens onrechtmatig in het buitenland zouden zijn verzameld (denk aan cryptocommunicatie), aan klachten dat persoonsgegevens onrechtmatig zijn verkregen, verwerkt of verstrekt, aan klachten dat bij de aanhouding buitenproportioneel geweld is toegepast, en aan klachten dat de detentieomstandigheden in strijd waren met de Penitentiaire beginselenwet.

3. In het nieuwe Wetboek van Strafvordering wordt de daarin geïntroduceerde strafrechtelijke schadevergoedingsprocedure in artikel 6.6.1 NSv ook expliciet open gesteld voor vormverzuimen die buiten het strafproces kunnen worden gecompenseerd. Aan die procedure wordt de mogelijkheid toegevoegd om de tenuitvoerlegging van een onherroepelijk opgelegde straf te verkorten vanwege een vastgesteld vormverzuim. Tot die tijd kunnen vorderingen tot schadevergoeding of strafvermindering – zoals thans reeds mogelijk is – via de reguliere civielrechtelijke procedure.